

29.09.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**29 Eylül 2023
Cuma**

29.09.2023

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

29 Eylül 2023 Cuma

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİK

— Doğuş Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğı

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

— Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 Tarihli ve E: 2022/36, K: 2023/84 Sayılı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 22/6/2023 Tarihli ve E: 2022/113, K: 2023/112 Sayılı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 2/5/2023 Tarihli ve 2018/24097 Başvuru Numaralı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 11/5/2023 Tarihli ve 2021/24596 Başvuru Numaralı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 24/5/2023 Tarihli ve 2021/8864 Başvuru Numaralı Kararı

YARGITAY KARARI

— Yargıtay 7. Hukuk Dairesine Ait Karar

BAKAN IŞIKHAN, TOBB YÖNETİM KURULU TOPLANTISI'NA KATILDI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. Vedat Işıkhan, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) Yönetim Kurulu Toplantısı'na katıldı. Bakan Işıkhan, TOBB Yönetim Kurulu Başkanı Rıfat Hisarcıklıoğlu ve Yönetim Kurulu Üyeleri ile bir araya gelerek çalışma hayatı ve istihdam süreçlerine ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Işıkhan, üreten ve büyüyen Türkiye yolunda iş dünyasının her zaman destekçisi

olacaklarına vurgu yaptı. Toplantıda çalışma hayatına ilişkin iş dünyasının talep ve beklentileri istişare edildi.-Toplantıya; İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Şekib Avdagiç, TOBB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Ali Kopuz, TOBB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Tamer Kıran, TOBB Yönetim Kurulu Sayman Üyesi Faik Yavuz ve iş dünyasının temsilcileri katıldı. HABER MERKEZİ

POLATLI'NIN SESİ

Türkiye'nin 500 büyük şirketinden 94'ü gıda sektöründen

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu listesindeki şirket sayısında 94 adetle gıda firmaları zirvede yer alırken, onu 77 ile "ana metal sanayi" izledi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından hazırlanan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2022 Araştırması'nın sonuçlarına göre, en büyük 500 şirket, 24 sektörde toplandı.

Söz konusu araştırmada en fazla şirketin yer aldığı sektör 94 firmayla gıda ürünleri oldu. Söz konusu sektörün şirket sayısı önceki yıla göre 1 artmış oldu. Gıdayı 77 şirketle "ana metal sanayi", 43 şirketle "motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı" takip etti.

Listeye "kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı" sektöründen 40, elektrikli teçhizattan 33, tekstilden 32, diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatından 27, "kauçuk ve plastik" ile "fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)" sektörlerinden 20'şer şirket yer aldı.

Tekstil sektöründen listeye giren şirket sayısının 46'dan 32'ye düşmesi, elektrikli teçhizat işletmelerinin ise 29'dan 33'e yükselmesi dikkati çekti.

Listede yer alan diğer sektörler ve şirket sayıları

Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı 17, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı 16, kağıt ve kağıt ürünleri 15, giyim 11,

madencilik ve taş ocakçılığı 10, temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ile diğer ulaşım araçlarının imalatı sektörleri 7'şer şirketle listede kendine yer buldu.

Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatından 6'şar, içecekten 5, mobilya ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatından 4'er, diğer imalatlardan 3, tütün ürünlerinden 2, kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılmasından 1 şirket listeye girdi.

Üretimden satışlarda zirve ana metal sanayisinin

İSO'nun Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasında listeye giren şirketlerin üretimden satışlarının 2022'de 4,5 trilyon liraya yükseldiği belirtilmişti.

Listede isminin ve bilgilerinin açıklanmasını istemeyen bazı şirketler hariç incelendiğinde, üretimden satışlarda başı 874 milyar lirayla ana metal sanayi çekti.

İkinci sırada, sadece 4 şirketin İSO 500 listesine girdiği kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı yapan işletmeler yer aldı. Söz konusu 4 şirketin geçen yıl üretimden satışları 647 milyar liraya yaklaştı.

Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı yapan şirketlerin 2022 cirosu ise yaklaşık 574 milyar lira oldu.

Gıda şirketlerinden 467 milyar lirayı aşan ciro

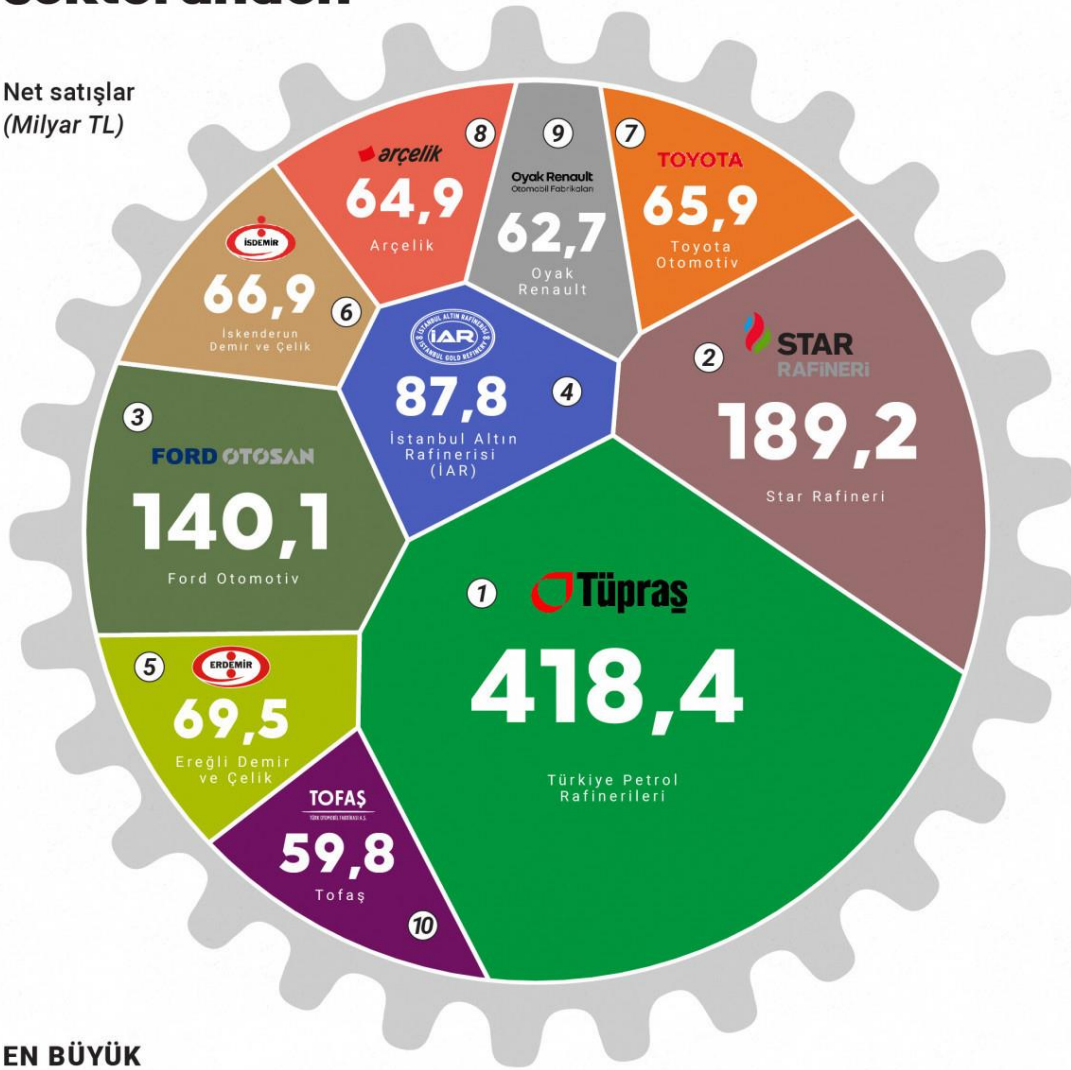
Geçen yıl İSO 500'de en çok şirketle yer alan gıda sektöründeki 94 işletmenin üretimden satışlarının toplamı 467 milyar lirayı aştı.

Onu 241 milyar lirayla elektrikli teçhizat imalatı yapan şirketler, 240,5 milyar lirayla elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtım sektörü takip etti.

Türkiye'nin 500 büyük şirketinden 94'ü gıda sektöründen

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu listesindeki şirket sayısında 94 adetle gıda firmaları zirvede yer alırken, onu 77 ile "ana metal sanayi" izledi

Net satışlar
(Milyar TL)

EN BÜYÜK 500 ŞİRKET

24 SEKTÖRDE TOPLANDI

En fazla şirketin yer aldığı sektör 94 firmayla gıda ürünleri oldu

"Ana metal sanayi" sektörü 77 şirketle ikinci sırada yer aldı

Şirketlerin üretimden satışları 2022'de 4,5 trilyon liraya yükseldi

Gıda sektöründeki şirketlerin üretimden satışları 2022'de 467 milyar lirayı aştı

KKM erimeye devam ediyor 5 haftalık düşüş 103 milyar TL

Merkez Bankası'nın Kur Korumalı Mevduat'a (KKM) ilgiyi azaltıcı adımları sürerken KKM hesaplarında düşüş sürüyor. Düşüş serisi beşinci haftasına giren KKM geçen haftaya göre 2,1 milyar TL düşüşle 3,3 trilyon liraya geriledi. Öte yandan Merkez'in rezervleri de 15 hafta üst üste artarak veri tarihindeki en uzun artış rekorunu kaydetti.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre, kur korumalı mevduatlar geçen haftaya göre 2,1 milyar TL düşüşle 3,3 trilyon liraya geriledi. Dolar cinsinden KKM 122,4 milyar dolar olarak kaydedildi. Böylelikle son 5 haftada KKM'lerde gerileme izlendi.

Bu süreçte KKM'lerde 103 milyar TL'ye varan düşüş görüldü. Son olarak TCMB, uygulama talimatında yapılan değişiklikle, Türk lirası dönüşümlü kur korumalı hesaplarda asgari faiz zorunluluğu kaldırmıştı. Ağustos ayında menkul kıymet ve zorunlu karşılık uygulamalarında kur korumalı hesapların TL mevduata dahil olduğu TL payı rasyosunu yürürlükten kaldırılarak, yerine kur korumalı hesapları TL mevduat olarak dikkate almayan ve standart yerel para olan TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını artırmayı hedefleyen yeni bir TL payı rasyosu getirilmişti.

Merkez Bankası'nın toplam rezervleri de 22 Eylül haftasında bir önceki haftaya göre yaklaşık 4 milyar dolar artışla 125 milyar doları aşarken, toplam rezerv, 15 hafta üst üste artarak 1987 başlangıçlı veri tarihindeki en uzun artış rekorunu kaydetti.

Bankacılık sektörü kredi hacmi 10,6 trilyon lira oldu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan haftalık bültene göre, sektörün kredi hacmi 22 Eylül itibarıyla 81 milyar 767 milyon lira arttı. Söz konusu dönemde toplam kredi hacmi 10 trilyon 503 milyar liradan 10 trilyon 585 milyar liraya yükseldi. Bankacılık sektöründeki toplam mevduat da geçen hafta 137 milyar 353 milyon lira arttı. Söz konusu haftada yüzde 1 artan bankacılık sektörü toplam mevduatı, 13 trilyon 333 milyar lira oldu.

Tüketici kredileri 1,4 trilyon liraya yükseldi

Verilere göre, tüketici kredileri tutarı, 22 Eylül itibarıyla 11 milyar 107 milyon lira artışla 1 trilyon 440 milyar liraya yükseldi. Söz konusu kredilerin 446 milyar 97 milyon lirası konut, 87 milyar 132 milyon lirası taşıt ve 907 milyar 258 milyon lirası ihtiyaç kredilerinden oluştu.

Söz konusu dönemde taksitli ticari kredilerin tutarı 17 milyar 394 milyon lira artarak 1 trilyon 227 milyar liraya yükseldi. Bankaların bireysel kredi kartı alacakları ise yüzde 1 artışla 937 milyar liraya çıktı. Bireysel kredi kartı alacaklarının 428 milyar 912 milyon lirası taksitli, 508 milyar 685 milyon lirası taksitsiz oldu.

Yurt içi yerleşiklerin döviz mevduatı 1,1 milyar \$ azaldı

Merkez Bankası tarafından açıklanan verilere göre bir önceki hafta 176 milyar 750,8 milyon dolar olan yurt içi yerleşiklerin döviz mevduatı, 22 Eylül ile sona eren haftada 1 milyar 94,1 milyon dolar düşüş göstererek 175 milyar 656,7 milyon dolara geldi. Gerçek kişilerin döviz mevduatları, bir önceki haftaya göre 1 milyar 72,3 milyon dolar azalarak 103 milyar 848 milyon dolar olurken tüzel kişilerin döviz mevduatı 21,7 milyon dolar azalarak 71 milyar 808,8 milyon dolara geriledi.

Yurt içi yerleşiklerin parite etkisinden arındırılmış toplam yabancı para mevduatı, 1,16 milyar dolar azaldı. Parite etkisinden arındırıldığında gerçek kişilerin döviz mevduatları 1 milyar 155 milyon dolar azalırken tüzel kişilerin döviz mevduatları 5 milyon dolar düşüş gösterdi.

EKK finansal istikrar tedbirlerini görüştü: Yastık altındaki altınlar için yeni model hazırlanıyor

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Yılmaz'ın başkanlığında toplanan EKK toplantısında finansal istikrar tedbirleri görüşülürken; yastık altındaki altınların ekonomiye kazandırılması için hâlen uygulanan sistemin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapıldığı belirtildi.

ANKARA (EKONOMİ)

Ekonomi Koordinasyon Kurulu (EKK), Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz başkanlığında toplandı. Yapılan açıklamada toplantıda finansal istikrar tedbirlerinin görüşüldüğü bildirildi. Yastık altındaki altınların ekonomiye kazandırılması için hâlen uygulanan sistemin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapıldığı belirtilirken, Yatırım Taahhütlü Avans Kredisini dahil finansman ihtiyaçlarını artıracak yeni tedbirlerin ele alındığı kaydedildi.

Yazılı açıklamada, EKK'nın ekonomi politikalarının eşgüdüm içinde daha bütüncül bir yaklaşımla oluşturulması ve etkin uygulanmasını sağlamak, ekonomik istikrarla ilgili gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek üzere her ay düzenli olarak toplandığı bildirildi.

Dördüncüsü gerçekleştirilen toplantının ana gündemini finans piyasalarının gelişimini ve istikrarını destekleyecek politikalar oluşturdu.

Açıklamada, yapılan bu çalışmalarla stratejik yatırımların desteklenmesi, küresel ekonomide ortaya çıkabilecek risklere karşı finansal istikrarın güçlendirilmesi, yurt içi tasarrufların artırılması, kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması ve finansmana erişimin artırılmasının hedeflendiği vurgulandı.

EKK toplantısında ele alınan konular ise şöyle sıralandı:

Fiyat istikrarı ve finansal istikrarla uyumlu olacak şekilde, katma değeri yüksek ve ihracat odaklı yatırımların teşvik edilmesi, dışa bağımlılığın azaltılması, sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi amacıyla başta Yatırım Taahhütlü Avans Kredileri (YTAK) olmak üzere finansman imkânlarını artıracak yeni stratejiler ele alındı.

Finansal piyasalarda Türk Lirası cinsinden enstrümanların çeşitlendirilmesi ve yatırımcılar için daha cazip hale getirilmesi kapsamında yürütülen çalışmalar değerlendirildi.

Yastık altı için yeni çalışma hazırlığı

Yastık altındaki altınların ekonomiye kazandırılmasına yönelik mevcut sistemlerin geliştirilmesi amacıyla önümüzdeki dönemde atılması planlanan adımlar görüşüldü.

Dijital Türk Lirası Projesi'nde geline aşama ve önümüzdeki döneme ilişkin yol haritası hakkında bilgilendirme yapılırken, bunun hızlandırılması konusunda anlayış birliğine varıldı.

Katılım finans ekosisteminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve sektörü destekleyici mekanizmalar görüşüldü, Katılım Finans Çerçeve Kanunu hazırlıkları değerlendirildi.

Aile ve Gençlik Bankası'na ilişkin çalışmalar ve önümüzdeki günlerde TBMM'ye sunulması planlanan Kanun Teklifi ele alındı.

Toplantıya kimler katıldı?

Toplantıya, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanı İbrahim Şenel, Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan, AK Parti Grup Başkanı Abdullah Güler, AK Parti Genel Başkanvekili Efkân Ala katıldı.

Piyasalarda gözler S&P'nin kararına çevrildi

S&P Global'in Türkiye'nin kredi notunda değişiklik yapması beklenmezken, görünümünde yukarı yönlü revizyon bekleniyor.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu S&P Global'in Türkiye'nin kredi notunda değişikliğe gitmesi beklenmezken, kredi görünümünde yukarı yönlü revizyon bekleniyor.

14 ekonomist ile düzenlenen ankete göre, S&P Global'in planlanmış değerlendirmesinde Türkiye'nin "negatif" olan görünümü "durağan"a revize etmesi, "B" olan kredi notunu ise sabit tutması bekleniyor.

Görünümün yükseltilmesi beklentisi

Ankete katılım sağlayan 14 ekonomistin 11'i görünümün "negatif"ten "durağan"a yükseltileceğini öngörürken, 14 ekonomistin tamamı "B" olan kredi notunda değişiklik beklemiyor.

Katılımcılardan biri görünümde değişiklik beklemezken, 2'si ise S&P Global'in Türkiye'nin "negatif" olan görünümünü "pozitif"e yükseleceğini öngördü.

S&P Global, en son 31 Mart 2023 tarihinde "durağan" olan görünümü "negatif"e indirirken, "B" olan kredi notunu korumuştur.

S&P Global'in 2023 takviminde 29 Eylül 2023 Cuma günü Türkiye ile ilgili bir değerlendirmesi bulunuyor. S&P Global, takvimde yer alan günlerde bir değerlendirme raporu açıklamayabiliyor. Raporun açıklanması durumunda, değerlendirmenin bugün TSİ 23.00'ten sonra gelmesi bekleniyor.

Petrol 100 doları görebilir ancak 2024'te geri gelir

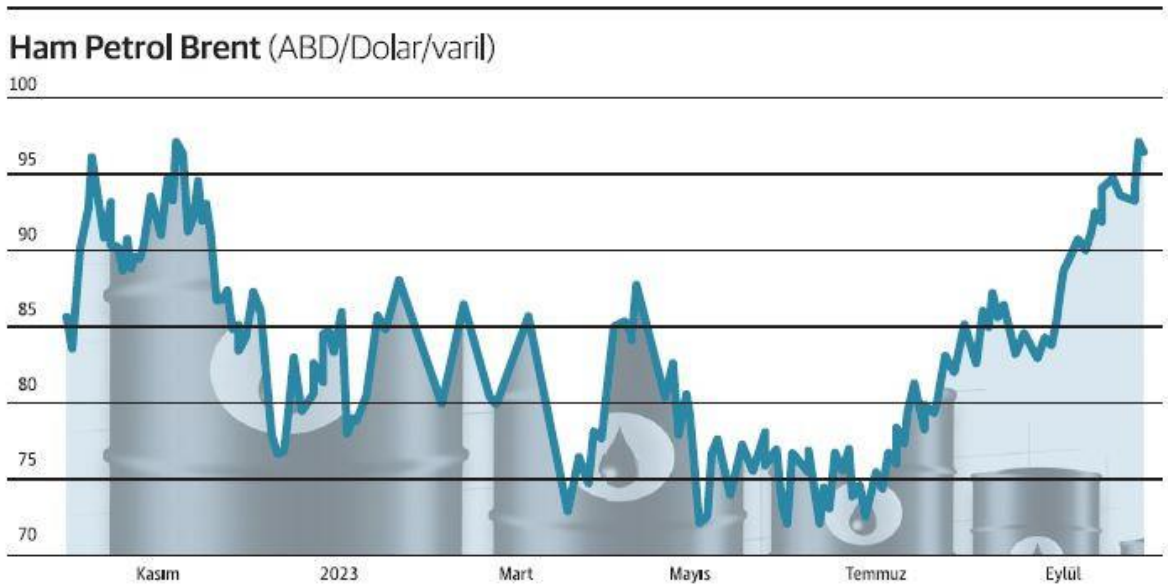
Enerji maliyeti üzerinden enflasyona etkisiyle önem taşıyan petrol fiyatları 98 dolara dayandı. Uzmanlara göre, 100 doların görülmesi an meselesi...

Elif KARACA

Ham petrol fiyatları son haftalardaki yükselişini devam ettirerek dün 100 dolar bandına iyice yaklaştı. Brent petrolün varil fiyatı yüzde 1.05 yükselişle 97.56 dolar seviyesini görürken, ABD ham petrolü de bir yıldan uzun süredir ilk defa 95 doları aştı. Dünyanın en büyük üreticileri Suudi Arabistan ve Rusya'nın yıl sonuna kadar petrol üretimlerinde kesintiye gitmeleri, gelecek aylarda piyasalarda arz sıkıntısı yaşanacağı beklentisini artırarak fiyatlardaki yükselişi desteklemeye devam ediyor. Ancak dünkü yükselişte buna ek olarak arz talep dengesindeki açığın daha da artabileceği endişesi etkili oldu. ABD'de petrol fiyatları için önemli bir hub olan Cushing, Oklahoma'daki stoklar 22 milyon varilin altına inerek Temmuz 2022'den bu yana görülen en düşük seviyede açıklandı. Yükselişi destekleyen bir veri de ABD Enerji Enformasyon İdaresinden (EIA) geldi. EIA, ülkedeki ticari ham petrol stoklarının geçen hafta yaklaşık 2 milyon 200 bin varil azalarak 416 milyon 300 bin varil seviyesine gerilediğini açıkladı. Piyasa beklentisi, stokların 1 milyon 586 bin varil artacağı yönündeydi. Dünyanın en büyük petrol ithalatçısı Çin'de açıklanan bazı verilerin talebin artacağı beklentisini güçlendirmesi de, petrol fiyatlarını yukarı yönlü hareketini destekleyen unsurlar arasında. Bunlara ek olarak, Çin'de bugün başlayıp bir hafta sürecek sonbahar festivali tatili nedeniyle yolculuk yapanların sayısında ve yakıt talebinde artış olması bekleniyor. Petrol fiyatlarının kritik 100 dolar seviyesine

yaklaşmasıyla piyasaların odağı da enflasyon görünümü ve merkez bankalarının izleyeceği para politikasına etkisine çevrilmiş durumda. Petrol fiyatlarında gerçekleşen her yükseliş enflasyon endişeleri tetiklemesi ihtimali nedeniyle dikkatle izleniyor. Çok sayıda uzmana göre petrolün 100 dolar seviyesini görmesi an meselesi olabilir. Ancak yine aynı uzmanlar, bu seviye yakın zamanda geçilse de fiyatların bu bölgede çok uzun bir süre kalmayacağı görüşünde birleşiyor. Avrupa'nın önde gelen bankalarından SAXO Bank Emtia Bölüm Başkanı Ole Hansen Brent petrolünün kısa süreli olarak 100 doları görme ihtimali olduğunu, ancak gelecek yıl yeniden 80 dolar seviyelerine geri gelmesini beklediklerini belirtiyor.

EKONOMİ gazetesine konuşan Hansen, Almanya'nın başını çektiği Avrupa'daki ekonomik zayıflığın 2024'ün başlarında ABD'ye de yayılmasını beklediklerini, buna Çin'deki ekonomik zorlukların eklenmesiyle küresel makroekonomik görünümün 2024'te petrol piyasasında gevşemeye işaret ettiğini belirtiyor. ING Bank Emtia Stratejisti Warren Patterson da "Brent'in varil başına 100 doları geçmesi an meselesi" yorumunu yapıyor, ancak ekliyor: "Yine de artan baskıyla birlikte OPEC+'ın arz kesintisini büyük olasılıkla yumuşatacak olması nedeniyle herhangi bir sıçramanın kısa ömürlü olacağını düşünüyoruz". SAXO Bank Emtia bölüm başkanı Hansen'nin sorularımıza verdiği yanıtlar.

Ham petrol fiyatları son dönemde Mayıs ayındaki 72 dolardan bugün 97 dolara kadar güçlü bir yükseliş kaydetti. Bu önemli artışın nedeni neydi?

OPEC+ üreticilerinin nisandan bu yana başlattığı bir dizi üretim kesintisi, seyahat aktivitesi ve benzin ve dizel talebinin çok güçlü olduğu bir dönemde piyasayı son günlerde önemli ölçüde sıkıştırdı. En son yükseliş, petrole dayalı ekonomisinin çeşitlendirilmiş bir yapıya geçişini finanse etmek isteyen Suudi Arabistan'ın üretimde günlük 1 milyon varil tek taraflı kesintiyi duyurmasıyla Temmuz ayı başlarında başlamıştı.

Büyük yatırım bankalarından bazıları yılsonu fiyat beklentilerini 100 dolara yükseltti. Sizce petrol ne kadar yükselir?

Brent petrolünün kısa süreli olarak 100 doları görme ihtimali var, ancak gelecek yıl yeniden 80 dolar seviyelerine geri gelmesini bekliyoruz. Brent'in 100 dolara ulaşması yönünde kısa vadeli bir risk görüyorum. Ancak sonrasında, Almanya'nın başını çektiği Avrupa'daki ekonomik zayıflık, 2024'ün başlarında ABD'ye de yayılacak gibi görünüyor. Çin'in de kendi ekonomik zorluklarıyla uğraşmasıyla küresel makroekonomik görünüm, 2024'te petrol piyasasında gevşemeye işaret ediyor.

ABD'nin önde gelen bankalarından biri artan petrol fiyatlarının talep yıkımına yol açabileceğini söylüyor. Katılıyor musunuz?

Euro bölgesi ve ABD'deki resesyon beklentileriyle birlikte (her ne kadar ABD'de hafif bir resesyon beklense de) petrol talebi konusunda neler söylemek istersiniz? Kesinlikle katılıyorum. Yükselen petrol ve akaryakıt fiyatlarının enflasyon endişelerini bir kez daha artırdığını, dolayısıyla ABD Merkez Bankası'nı (Fed) faiz oranlarını daha uzun süre yüksek tutmaya zorladığını ve potansiyel olarak bu süreçte büyümeye zarar verdiğini zaten görüyoruz. Sadece ABD'de değil, tüm dünyada durum böyle. Yükselen ABD tahvil getirileri doları desteklediği için yerel para birimleriyle enerji alımları daha da pahalı hale geliyor.

PARA BİRİMİ ZAYIF ÜLKELER PARA BİRİMİ ZAY İÇİN EKSTRA YÜK
Petrol fiyatlarındaki artışların küresel ekonomiye ve Türkiye gib enflasyonun çok yüksek olduğu ülkelere ne gibi etkileri olacak?

Ekonomik büyüme, faiz oranları ve enflasyon üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, uzun süreli ekonomik zayıflık artan petrol fiyatlarının kaçınılmaz bir sonucu gibi görünüyor. Faiz ve enflasyon üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, artan petrol fiyatlarının kaçınılmaz olarak beraberinde uzun süreli bir ekonomik zayıflığı getirdiğini söyleyebiliriz. Buna ek olarak ABD tahvil getirilerindeki yükselişe eşlik eden güçlü dolar, dolar bazlı olmayan ülkeler için durumu daha da kötüleştiriyor. Dolar cinsinden yüksek petrol fiyatları, yerel para birimlerinde daha da sert hissediliyor. Dolar cinsinden fiyatlanan Brent ham petrolünün fiyatı yılbaşından bu yana yüzde 11 oranında artış gösterirken, Türk lirası cinsinden artış ise yüzde 62 civarında gerçekleşti. Bu arada dizel, jet yakıtı ve kalorifer yakıtının hammaddesi olan motorin, dolar bazında %3,5 arttı. Türk Lirası fiyatı da yüzde 52 oranında arttı. Bütün gelişmeler ise para birimlerinin zayıf olduğu ülkelere ekstra yük getiriyor.

Gezi Parkı davasında Kavala ve Atalay'ın da arasında olduğu 5 sanığın cezası onandı

Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 8 sanıklı Gezi Parkı davasında, Osman Kavala'ya verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis ile Türkiye İşçi Partisinden (TİP) milletvekili seçilen Can Atalay, Tayfun Kahraman, Mine Özerden ve Çiğdem Mater Utku'ya verilen 18'er yıl hapis cezalarını onadı.

Daire, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 25 Nisan 2022'de verdiği karara ilişkin temyiz incelemesini tamamladı. Buna göre, Türk Ceza Kanunu'nun 312/1 maddesi gereğince, "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapse çarptırılan Kavala hakkındaki mahkumiyet hükmü onandı. Daire, "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" suçundan 18'er yıl hapis cezası verilen Can Atalay, Tayfun Kahraman, Mine Özerden ve Çiğdem Mater Utku hakkındaki mahkumiyet hükümlerinin de onanmasını kararlaştırdı.

Dairenin, Atalay ve Kahraman'a ilişkin onama kararının gerekçesinde, bu sanıkların bir plan ve organizasyon dahilinde gerçekleştirilen Gezi Parkı olaylarının başlaması ve tüm ülke sathına yayılarak derinleştirilmesi kapsamında eylemlerinin bulunduğu kaydedildi. Atalay ve Kahraman'ın, Gezi Parkı eylemleri sürecinde yaptıkları provokatif paylaşımlar ve eylem çağrıları ile eylemcileri tahrik ederek şiddet olaylarının tırmanmasına neden olan Taksim Dayanışması'nı yönlendirdikleri aktarılan kararda, şu gerekçeye yer verildi:

"Gezi Parkı eylemlerinin gerçekleştirilmesindeki organizasyonda baş aktör olan ve bu eylemleri finanse eden diğer sanık Mehmet Osman Kavala ile de irtibatlı olarak birlikte hareket ettikleri anlaşılmakla, bu şekilde vuku bulan eylemleri, TCK'nın 312/1. ve 37/1. maddeleri kapsamında hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu oluşturduğu halde, delillerin takdir ve değerlendirilmesinde düşülen yanılığ sonucu hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yardım suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır."

BOZMA KARARI

Ali Hakan Altınay, Yiğit Ali Ekmekçi ve Ayşe Mücella Yapıcı hakkında verilen 18'er yıl hapis cezaları ise Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından bozuldu.

Dairenin kararında, bu sanıkların eylemlerinin, "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" kapsamında olmadığına işaret edildi. Kararda, bu sanıkların eylemlerinin, "toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefet" kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtildi.

Daire, mahkumiyet hükümlerini bozduğu sanıklar Yapıcı ile Altınay'ın adli kontrol hükümleri uygulanarak tahliyesini kararlaştırdı.

DAVANIN GEÇMİŞİ

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, tutuklu sanık Osman Kavala'yı, TCK'nın 312/1 maddesi gereğince, "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırmış, "siyasal veya askeri casusluk" suçundan ise beraatine hükmetmişti.

Heyet, sanıklar Can Atalay, Çiğdem Mater Utku, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Tayfun Kahraman, Ayşe Mücella Yapıcı ve Yiğit Ali Ekmekçi'nin "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" suçundan 18'er yıl hapisle cezalandırılmalarına ve bu suçtan tutuklanmalarına karar vermişti.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, yerel mahkemenin kararını hukuka uygun bulmuştu.

Sanıklardan Can Atalay, 14 Mayıs'taki 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'nde TİP'ten Hatay milletvekili seçilmiş, bunun üzerine avukatları yargılamanın durması ve tahliyesine yönelik Yargıtaya başvuru yapmıştı. Yargıtay 3. Ceza Dairesi ise talebin reddine hükmetmişti.

Kaynak: AA

KKM'deki düşüş durmak üzere...

Alaattin AKTAŞ

29 Eylül 2023 Cuma

Kur korumalı mevduatın azalmasını sağlamaya yönelik olarak uygulamaya konulan ve bunda mesafe kat edemeyen bankalara bir şekilde yaptırım öngören karardan sonra söz konusu hesaplarda başlayan gerileme durma noktasına geldi.

BDDK verilerine göre kur korumalı mevduat 15-22 Eylül haftasında yalnızca 2.2 milyar lira azaldı. Oysa 18 Ağustos-15 Eylül arasındaki dört haftada kaydedilen azalma 102 milyar liraydı. Bir anlamda haftalık 25 milyar lira civarındaki azalma bir anda 2.2 milyara inmiş oldu.

KKM geçen hafta döviz bazında ise 863 milyon dolar azaldı. Döviz cinsi azalmanın daha fazla görünmesi dolar kurundaki artıştan kaynaklandı. 15 Eylül'de 26.83 olan dolar kuru 22 Eylül'de 27.02'ye çıkınca KKM'nin döviz karşılığı daha fazla düşmüş göründü.

KKM 22 Eylül itibarıyla 3 trilyon 304 milyar lira, döviz cinsinden ise 122.3 milyar dolar düzeyinde bulunuyor.

KKM'deki gerileme temposunun haftalık ortalama 25 milyar liradan 2 milyar liraya indiğini gören ve bu yavaşlamadan kaygı duyan ekonomi yönetimi vatandaşları bu hesaplardan caydırmak amacıyla bu hafta başında bir adım daha attı.

KKM faizi hızla geriledi

Hatırlanacaktır, Merkez Bankası TL cinsi açılan kur korumalı mevduat hesaplarında asgari faiz koşulunu bu hafta başında kaldırdı. KKM'ye en az politika faizi kadar faiz uygulanması gerekiyordu ve şu anki durumda o faiz de yüzde 30'du.

Ancak asgari faiz koşulu yalnızca TL cinsi hesaplar için kaldırıldı, döviz dönüşümlü KKM hesaplarında asgari faiz koşulu, ki o da yüzde 30, devam ediyor.

Asgari faiz koşulu kaldırıldı ama bu KKM'de dövizin getirisini gözeterek kalan tasarruf sahipleri için hiçbir değişiklik yaratmıyor. Kur artışı faizden yüksek olduğu takdirde tasarruf sahibi o kur artışından yararlanacak.

Olabilecek tek kayıp, faiz... Kur artışı çok sınırlı kalırsa eskiden faizden kazanç elde etmek mümkündü, şimdi faiz düştüğü için o getiriden mahrum kalınacak.

KKM'yi tercih eden faizle kovuluyor!

Bankalar, 25 Eylül'deki düzenlemeye kadar TL cinsi KKM'de yüzde 30 olarak uygulanmakta olan taban faizi, bu kararla birlikte hemen aşağı çekti. Bankalar ağırlıklı yüzde 20 dolayında faiz uyguluyor.

Dövizin kazanç sağlamayacağını düşünen, bu faizi de beğenmeyenler ise doğrudan TL mevduata geçebiliyor. Orada da faizler çok geniş bir yelpazede bulunuyor ama ağırlıklı oran yüzde 40 civarında.

Yıllık yüzde 5.25 veren de var

Merkez Bankası'nın TL cinsi kur korumalı mevduatta asgari faiz koşulunu kaldırmasından sonra TL cinsi KKM'de devam etmek isteyenlere genel olarak yüzde 20 dolayında faiz teklif ediliyor ama bir banka var ki teklif ettiği faizle bırakın tasarruf sahiplerini, banka çalışanlarını bile şaşırttı.

Bir kamu bankası TL cinsi KKM'ye devam etmek isteyenlere yıllık yüzde 5.25 faiz teklif ediyor. Yok yok yanlış yazmadım, yıllık yüzde 5.25!

Hatta niye yüzde 5 ya da 6 değil de yüzde 5.25, o bile anlaşılmış değil.

Belli ki tasarruf sahibine açıkça söylenemeyen **“KKM hesabını uzatmak istemiyorum, paranı bu sistemden çıkar ve TL mevduata geç”** önerisi örtülü biçimde ifade ediliyor.

Merkez Bankası TL cinsi KKM'de yüzde 30 olan asgari faizi kaldırıncaya faizin gerileyeceği belliydi ve normaldi de böylesi doğrusu hiç beklenmiyordu.

Kur artarsa yük paylaşılacak

Bankalar TL cinsi KKM'de faizi yüzde 20 dolayına indirdi ama faizi aşacak kur artışı yaşanması durumunda oluşacak yük duruma göre ya tümüyle bankalar tarafından karşılanacak ya da bankalar ve Merkez Bankası arasında paylaşılacak.

Yüzde 20 faiz uygulayan bir banka, vade döneminde kur örneğin yüzde 26 artarsa, hesap sahibine yüzde 26'lık ödeme yapacak. Bankanın bu konudaki kur yükümlülüğü politika faizine kadar. Yani şu dönem için yüzde 30'a kadarki kur artışlarını bankalar karşılayacak.

Döviz kurunun yüzde 30'dan fazla artması halinde banka KKM'ye yüzde 20 faiz uyguluyorsa politika faizine kadarki 10 puanı yine karşılamak zorunda. Hele hele o kamu bankası her ne kadar faizi yüzde 5.25'te tutuyorsa da, kur örneğin yüzde 35

29.09.2023

artarsa politika faizi ile KKM faizi arasındaki 24.75 puanlık farkı üstlenmek durumunda kalacak. Yüzde 35'lik kur artışı ile yüzde 30'luk politika faizi arasındaki 5 puanlık fark ise Merkez Bankası'nca karşılanacak.

Enflasyonla mücadelede acı ilacı kimler içmeli?

Prof.Dr. Burak ARZOVA

29 Eylül 2023 Cuma

2022 yılı Eylül 2021'den itibaren başlayan Ortodoks olarak adlandırılan ancak kimsenin ne olduğunu anlamadığı ekonomik kararlar ve kararsızlıklar bütünü neticesinde yüksek enflasyon ortamında geçen bir yıl oldu.

Ülke toptan fakirleşti. Ancak savaş döneminde görülebilecek bir hızla enflasyon arttı. Alım gücü düştü. Büyük şehir meydanlarına tanzim satış mağazaları kuruldu. Gıda perakendecileri hedefe konularak cezalandırma yoluyla enflasyonla mücadele edilmeye çalışıldı. Böylece enflasyonla mücadele edildiğine halk inandırılmaya çalışıldı. Milli paramız eridi. Eskiden alışverişe gittiğimiz ülkenin vatandaşları kur artışının yarattığı kendilerince ucuzlama nedeniyle mağazalarımızı hatta eczanelerimizi bile adeta talan etti.

Alım gücümüz düştü. En çok etkilenenler sabit gelirliler oldu. Yanlış politika tercihi neticesinde konut fiyatları arttı. Kiralar inanılmaz rakamlara çıktı. Çocuklara verdiğimiz harçlıklar yetmemeye başlayınca, çocuklarımız da enflasyonla tanıştı.

Bunların hepsini birlikte yaşadık. Asgari ücrete dolar cinsinden tarihi yüksek seviyelerde zam yapılmasına karşın, yüksek enflasyonun devamı ücretleri sildi süpürdü. Emeklilerin durumu ise içler acısı durumda.

Hükümet yüksek enflasyonu önlemeye yönelik sıkı para politikasına başladı. Acı reçete söylemleri yeniden önümüze geldi. **Acı reçetenin zaten enflasyon altında hırpalanmış halka yıkılamayacağı çok açık.**

2022 yılında küresel ekonomi yüzde 3,5 büyürken Türkiye ekonomisi yüzde 5,6 büyüyerek güçlü bir büyüme kaydetti. Büyümenin ivmesi daha çok iç tüketimden sağlandı. İhracatın katkısı da yüksek oldu ancak ekonomide yapısal dönüşüm sağlanmadığı için ithalat patladı.

Büyüme tüm sektörlerle dengeli dağılmadı. GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde; 2022 yılında bir önceki yıla göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak; finans ve sigorta faaliyetleri toplam katma değeri yüzde 21,8, hizmet faaliyetleri yüzde 11,7 olarak gerçekleşirken sanayi yüzde 3,3 ve tarım sektörü yüzde 0,6 arttı. İnşaat sektörü ise yüzde 8,4 azaldı.

Ne pahasına olursa olsun büyüyelim yaklaşımı ile negatif reel faiz vererek Türkiye Ekonomisinin ihracat üzerinden büyüyeceği düşüncesi yüksek enflasyon ve yüksek cari açık getirdi. Türk Lirası değer kaybettiğçe döviz ve kredi piyasasına yönelik onlarca düzenleme birbiri ardına geldi.

Kısaca özetlediğim bu ortamda sanayi şirketlerinin nasıl bir performans gösterdiklerini 26 Eylül 2023 günü açıklanan 2022 yılında Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (İSO 500) çalışmasından anlamaya çalıştık.

Gelen rakamlara nominal olarak bakınca müthiş artışlar görüyoruz.

- 2022 yılında üretimden satışlar yüzde 119, net satışlar yüzde 126,1 oranında büyümüş. Bu oranlar son yılların en yüksek artış oranları,
- İSO 500'ün ihracatı 2022 yılında yüzde 14,1 artarak 97,9 milyar dolar ile rekor düzeye ulaşmış. Türkiye ihracatının yüzde 38,5'i, sanayi ihracatının yüzde 39,8'i İSO 500 tarafından gerçekleştirilmiş,
- Sanayi kuruluşların karları 2022 yılındaki koşullardan olumlu etkilenmiş. Vergi öncesi kar ve zarar toplamı yüzde 121,2, faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar toplamı ise yüzde 99,3 oranında yükselmiş,
- 2022 yılında İSO 500'ün istihdamı yüzde 4,1 oranında artarken, ödenen maaş ve ücretlerdeki artış yüzde 85,7 olmuş,
- Borçlanma eğilimi yavaşlarken diğer borçların kullanımı yoğunlaşmış ve vadeler kısalmış. 2022 yılında İSO 500'de toplam borçlar yüzde 66,6 artmış, kısa vadeli borçlarda ki artış (yüzde 81,8), uzun vadeli borçlardaki artışın (yüzde 40,1) oldukça üzerinde gerçekleşmiş. Borcun vadesi uygulanan ekonomi politikaları ile kısalmış,
- Negatif reel faiz politikası sayesinde faaliyetlerin finansmanında daha çok ticari borç kullanılmış,
- Borçlanmalar daha kısa vadeli gerçekleşmiş. Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlara oranı yüzde 42,8'den yüzde 52,1'e çıkarken, diğer borçlarda kısa vadeli borçların yüksek payı yüzde 86,9'dan yüzde 88,1'e inmiş,

- Borçlardaki ivme kaybına karşın özkaynaklardaki artış, kaynak yapısında iyileşme sağlanmış. Borçların payı yüzde 70,7'den yüzde 64,3'e gerilerken özkaynakların payı yüzde 29,3'ten yüzde 35,7'ye çıkmış,

- Toplam borçlar/özkaynak oranı yüzde 241,5'ten yüzde 179,8'e inmiştir. En yüksek seviyeden geri dönmüş,

Rakamları nominalden reele dönüştürürken 2022 yılı yılsonu TÜFE (yüzde 64,27) ile deflate ettiğimizde başka ancak söz konusu olan sanayi şirketleri olduğu için 2022 yılı yılsonu ÜFE (97,72) ile bambaşka sonuçlara ulaşıyoruz.

Örneğin İSO 500 büyük şirketlerinin 'Üretimden Satışları' 2021'den 2022'e reel olarak yüzde 33,3 büyümüşken, bunu ÜFE ile indirgediğimizde yüzde 10,8'e düştüğünü görüyoruz.

Benzer şekilde Özkaynaklar nominal olarak yüzde 123,8 artarken (bu artış toplam bilanço büyümesinin yüzde 83,4 üzerinde olarak gerçekleşmiş) reel büyüme yüzde 36,3 olarak gerçekleşmiş. Bunu ÜFE ile indirgediğinizde yaklaşık yüzde 10'lar seviyesinde bir özkaynak artışı ile karşılaşılıyor.

İSO 500 Büyük Şirketlerinin 2022 bilanço durumları sürdürülebilir gözüküyor.

Özetle sanayiciler iyi çalışmış, ülkeye döviz getirmiş ancak düşük faiz politikasının nimetlerinden de yararlanmışlar.

Önümüzdeki yıl enflasyonla mücadele eğer kararlılıkla devam ettirilirse hane halkı tüketiminin ciddi oranda azalacağı muhakkak. Küresel ticaretteki yavaşlama, Batı bloğunun Çin'e karşı tutumu, Çin'in kendi içerisinde yaşadığı sorunlar, bizim ana ihracat pazarlarımızdaki daralma dış talep koşullarının 2024 yılında çok da iyi gitmeyeceğini bize söylüyor.

Sanayiciler yarattıkları özkaynağı kullanmak hatta dış borçlanmaya gitmek durumunda kalacak. Borçlanma koşulları faiz artırımını süreci nedeniyle yüksek maliyetli ve seçici kredi politikası nedeniyle yine ulaşılması zor olacak.

Acı ilaç içilirken herkesin gücü ölçüsünde ilacı içmesi lazım.

Acı ilaç söz konusu olduğunda büyümeden fazlasıyla yararlanmış sektörleri, aynı yıl içinde 4-5 kez maaş almış, bu sayede asgari ücretli ile aralarındaki maaş farkı arşa ulaşmış çalışanları ve özellikle kamunun yapması gerekip de yapmadıklarını tartışmak lazım.

Yükü sadece sabit gelirli vatandaşa yüklemek her şey bir yana adaletsizliktir.

'İhtiyaç'ta faiz %60'a dayandı

Naki BAKIR

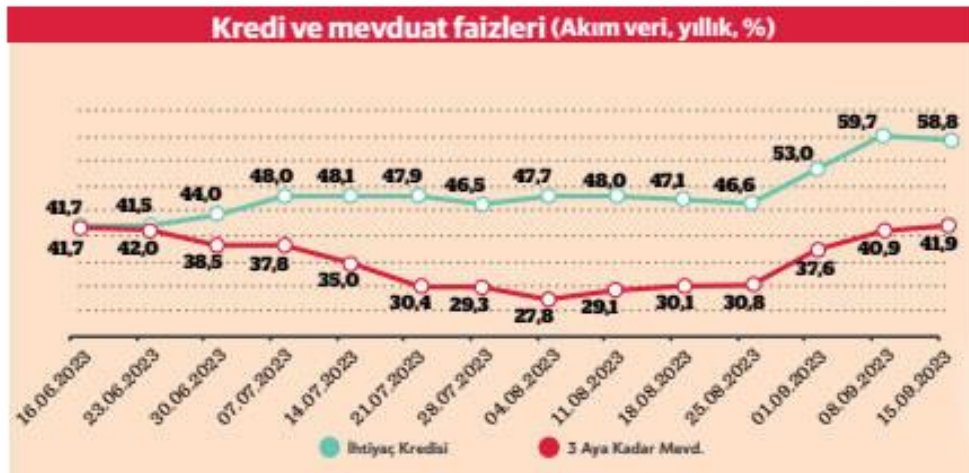
29 Eylül 2023 Cuma

Bankaların tüketici kredileri ve ticari kredilere uyguladığı faiz oranları, seçimlerin ardından yaşanan hızla yükseliş sürecinde 15 Eylül itibarıyla 21 yıl önceki rekor düzeylerine geri döndü.

Yeni ekonomi yönetimi, cari açığı ve enflasyonu azdırdığı gerekçesiyle iç talebi baskılamak, bu doğrultuda talebi körükleyen kredi genişlemesinin önüne geçmek amacıyla 'parasal sıkılaştırma' esaslı politika çerçevesini uygulamaya geçiriyor.

Bu kapsamında, başta 'seçici kredi sıkılaştırması'na yönelik olmak üzere bir dizi düzenleme art arda uygulamaya konulurken, bankalar da kredi faizlerini yükseltmeye devam ediyor.

Bankalarca açılan kredilere uygulanan ağırlıklı ort. faiz oranları (Akım veri, yıllık faiz, %)								
	16 Eylül 2022	30 Aralık 2022	18 Mayıs 2023	15 Eylül 2023	Önceki en yüksek düzey Tarih	Oran (%)	İndiği en düşük düzey Tarih	Oran (%)
İhtiyaç kredisi	32,38	29,38	34,19	58,80	12-04-2002	60,82	24-04-2020	8,27
Taşıt kredisi	27,23	24,88	25,56	47,58	23-08-2002	47,63	31-05-2013	9,48
Konut kredisi	20,74	19,97	18,22	41,69	06-06-2003	42,07	14-06-2013	8,29
Ticari kredi	20,53	14,02	15,87	42,92	06-12-2002	43,01	31-05-2013	8,09

Yeni kredi kullandırırımlarının taksit ödemeleri yoluyla geri dönüşlerden düşük kalışı, başka deyişle borçluların 'net ödeyici' konumuna gelmesi ile tüketici kredilerinin bakiyesinde son haftalarda düşüş yaşanıyor. Artan maliyeti nedeniyle hem tüketici hem de ticari kesimin kredi kullanımı giderek pahalalanırken, bazı kesimler için finansmana erişim giderek zorlaşıyor.

Hem tüketici hem ticaride artış

Merkez Bankası'nın bankalarca açılan kredilere uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranlarına ilişkin veri setine göre, seçimlerin ardından geçen yaklaşık dört ayda yıllık faizler ihtiyaç kredisinde yüzde 34,19'dan yüzde 58,80'e, taşıt kredisinde 25,56'dan yüzde 47,58'e, konut kredisinde 18,22'den yüzde 41,69'a ve ticari kredide yüzde 15,87'den yüzde 42,92'ye yükseldi.

Seçimden bu yana ihtiyaç kredisi faizleri 24,61 puan, taşıt kredisi faizleri 22,02 puan, konut kredisi faizleri 23,47 puan artarken, en fazla artış 27,05 puanla ticari kredi faizlerinde gerçekleşti.

15 Eylül itibarıyla yıllık ortalama faiz oranları ihtiyaç kredisinde 2002 sonundaki düzeyinin ise 29,4 puan, taşıt kredisinde 22,7 puan, konut kredisinde 21,7 puan ve ticari kredilerde 28,9 puan üzerine çıktı.

Faizler 2002'ye geri döndü

Bankaların son dört aydaki rekor faiz artırımları ile kredi faizleri, Cumhuriyet tarihinin en ağır ekonomik krizinin yaşandığı ve astronomik faizlerin görüldüğü 2001'in ardından Kemal Derviş tarafından uygulamaya konulan ekonomik programla faizlerin görece düşmekle birlikte hala çift haneli olduğu 2002 yılındaki düzeyleri yakaladı.

Son dört aydaki hızlı yükseliş sonucunda, faiz oranları 15 Eylül itibarıyla, ihtiyaç kredisinde 12 Nisan 2002, taşıt kredisinde 23 Ağustos 2002, konut kredisinde 6 Haziran 2003, ticari kredide ise 6 Aralık 2002'den sonraki dönemin en yüksek düzeylerini gördü.

Tek haneleri görmüştü

3 Kasım 2002 seçimlerinin ardından iş başına gelen tek parti hükümeti, 28 Kasım 2002'de göreve başladığında ağırlıklı ortalama kredi faizleri yıllık oran olarak ihtiyaç kredisinde yüzde 52,65, taşıt kredisinde yüzde 45,11, konut kredisinde yüzde 47,77, ticari kredilerde yüzde 43,27 düzeyinde bulunuyordu. İzleyen dönemde düşüşe geçen faiz oranları 2003 sonlarında yüzde 30'lu, 2004'ün ilk çeyreğinde yüzde 20'li düzeylere gerilerken, AB'den müzakere tarihi alınan 2005 yılında yüzde 20'nin de altı görüldü.

2008 küresel krizinin ardından 2009'da ticari kredi faizleri tek haneli düzeylere indi ve 2011'e kadar bu seyri korudu. Bu dönemde tüketici kredisi faizleri de yüzde 10'un biraz üzerinde seyretti. 2012 yılında kısmen yükselen faiz oranları 2013'te yeniden 2011'deki platoya geriledi. 2020'ye kadar olan dönemde faizler, yeniden yükselmekle birlikte genelde ihtiyaç kredisinde yüzde 20'nin, diğerlerinde yüzde 15'in altındaki bantta kaldı.

2021'den itibaren yavaş seyirle başlayan yeni yükseliş özellikle 2022'nin ikinci yarısında hızlandı, 2023'te ise seçimlerin ardından faizler rekor boyutlara ulaştı. Son 21 yılda, ortalama bazda en düşük faiz düzeyi, pandemi dolayısıyla kamu bankalarının uyguladığı sembolik faizli 'bireysel temel ihtiyaç destek kredisi'nin de etkisiyle ihtiyaç kredisinde yüzde 8,27 ile 24 Nisan 2020'de görüldü.

Nisan-Mayıs 2020 dışında, ihtiyaç kredisi faizlerinin tek haneli olduğu başka dönem olmadı. Sektör ortalamasında en düşük yıllık faiz oranı taşıt kredilerinde ise yüzde 9,48'le 31 Mayıs 2013'te, konut kredilerinde yüzde 8,29 ile 14 Haziran 2013'te ve ticari kredilerde de yüzde 8,09 ile 31 Mayıs 2013'te kaydedildi.

Faizde kredi-mevduat makası açıldı

Son haftalarda kredi faizlerinin yanı sıra mevduat faizlerinde de yükseliş sürerken, aradaki makas krediler lehine önemli oranda açılmış bulunuyor. 23 Haziran'da 3 aya kadar vadeli standart TL mevduatın yıllık faiz oranı yüzde 42 ile ihtiyaç kredisinin yarım puan üzerinde bulunuyordu. Söz konusu mevduatın yıllık faizi 4 Ağustos'ta yüzde 27,8'e kadar inerken, ihtiyaç kredisi faizi aynı tarihte yüzde 47,7'ye kadar yükselerek bunun 20 puan üzerine çıktı.

Kur farkı ödemelerini üstlenen Merkez Bankası'nın KKM'de zorunlu karşılıkları yükseltmesi ve diğer caydırıcı önlemlerinin de etkisiyle izleyen dönemde bankalar tasarruf sahiplerini yeniden standart TL mevduata yöneltmek için 3 aya kadar vadelinin faizini yaklaşık 14 puan yükseltti ve oran 15 Eylül itibarıyla ortalamada yüzde 41,9'a geldi. Aynı tarihte ihtiyaç kredisi faizi de yüzde 58,8'e yükseldi ve aradaki fark 16,9 puan oldu.

Abdulkadir Selvi

Ermenistan Zengezur sözünü yerine getirmeli

ANADOLU Yayıncılar Birliği Başkanı Sinan Burhan'ın ev sahipliğinde Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler ile bir araya geldik.

İtiraf edeyim Yaşar Güler'i Genelkurmay Başkanı olduğu dönemde hep resmi üniforma içinde görmeye alıştığım için sivil haline alışmakta zorlanmıştım. Ama Yaşar Güler çok kısa sürede adapte olmuş.

Milli Savunma Bakanı ile sohbet ederken, Karabağ başta olmak üzere bölgedeki gelişmelerin çok dikkatli bir şekilde takip edildiği sonucunu çıkardım. Devlet uyumuyor. İkinci bir nokta daha dikkatimi çekti. Karabağ'dan söz edilirken Türkiye ve Azerbaycan aynı cümle içinde kullanılıyor. İki devlet bir millet böyle olunuyor herhalde.

Abdulkadir Selvi - Yaşar Güler

BAKAN GÜLER'E SON DURUMU SORDUM

Milli Savunma Bakanı Güler'e, Azerbaycan'ın 24 saatlik müdahalesinin ardından Karabağ'daki son durumu sordum. "44 günlük savaşın sonunda bir ateşkes anlaşması imzalandı. Herkesin beklentisi anlaşmaya taraf olanların buna mutlaka uymasıydı. Ancak süreç içerisinde Azerbaycan buna harfiyen uyarken Ermenistan gerekli şartları yerine getirmedi.

Ermenistan'ın başta Zengezur Koridoru'nun açılması olmak üzere, verdiği sözleri yerine getirmesi, yürütülen görüşmelerin sonuç odaklı olarak devamının sağlanması istikrarın tesisi için yegâne yoldur.

Önümüzdeki günlerde İspanya'da tarafların bir araya gelerek yapacakları görüşmeleri yakından takip etmekteyiz. Bir kez daha ifade etmekte fayda var. Biz 'iki devlet, bir millet' anlayışıyla her zaman olduğu gibi şimdi de can gardaşımız Azerbaycan'ın yanındayız" diye karşılık verdi.

PAŞINYAN AMAN DİKKAT

5 Ekim'de İspanya'da Aliyev ile Paşinyan'ın bir araya geleceği toplantı 24 saatlik müdahalenin ardından önemli olacak. Ancak Paşinyan'ın artık kendisine gaz verenlerin savaş meydanlarında yalnız bıraktığını görmesi gerekiyor. Cephede Azerbaycan karşısında yaşadığı her yenilgi Erivan'da Paşinyan'ın koltuğunun sallanmasına yol açıyor. Paşinyan, Zengezur Koridoru'nu kriz nedeni olmaktan çıkarıp fırsata dönüştürürse hem Ermenistan hem de kendisi bundan kazançlı çıkar.

Yoksa her yenilginin ardından istifa sloganları ile Erivan'ın meydanlarını dolduran öfkeli kalabalık bir gün Paşinyan'ın devrilmesine yol açabilir. Paşinyan; İspanya'da bu tehlikeyi gözardı etmeden masaya oturmalı.

SURİYELİ SIĞINMACILAR

Bir süredir düzensiz göçmenlerle mücadele ve Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmeleri konusunda kararlı bir çalışma yürütülüyor. İklim değişti. Bu konuda bir MGK kararı olup olmadığını sordum.

Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, "Hükümetimiz el yordamıyla değil ne yaptığını bilerek çalışıyor. Biz yıllar önce bu insanları ölümden kurtarmışız, aileleriyle gelmişler bize sığınmışlar. Devletimizin aldığı kararlar çerçevesinde yerleştirildikleri şehirlerde belirli kurallar ve şartlarda yaşamaları gerekiyor. Ama yerleştirildikleri yerleri değiştirenler var. Kurallara uymayanlara tedbir almak, kaçak olanların gönderilmesi konusunda İçişleri Bakanımız çok yoğun ve başarılı bir çalışma yürütüyor.

Savaştan, terörden ve ölümden kaçarak umudunu bizlere bağlayan masum ve mazlum insanların gönüllü, güvenli ve saygın bir şekilde ülkelerine dönmeleri için

Çalışmalarımız yoğun bir şekilde devam ediyor. Bu insanlar da kendi topraklarına dönmeye istekliler ancak orada henüz bu ortam tesis edilemedi” dedi.

SURİYE’DEN NİYE ÇIKALIM?

Suriyeli sığınmacıların ülkesine dönmesi için Türkiye yoğun bir çaba içinde. Şam rejimi ise Türkiye ile işbirliği yapmak yerine “Suriye’den çıkın” diyor. PKK’ya, DEAŞ’a, ABD’ye aynı şeyi söylemiyor ama 3 milyonu aşkın Suriyeli’yi yıllardır barındıran Türkiye’den bunu talep edebiliyor.

Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, Suriye yönetimine en üst seviyeden yanıtını verdi. “Siz oradan çıkacaksınız, diyorlar. Biz niye çikalım? Sınırlarımızın güvenliği ve Suriyelilerin geri dönüşlerini kolaylaştıracak huzur ortamı sağlandıktan sonra çıkacağız, tabii ki kimsenin toprağında gözümüz yok” diye konuştu.

ŞAM ADIM ATMALI

Bunun üzerine, “Şam ile irtibat sağlanarak dönüşleri sağlanamaz mı?” diye sordum. Yaşar Güler, “Şam’ın kendi vatandaşlarının ülkelerine gönüllü, huzur içinde dönmeleri için birtakım vaatleri yerine getirip, güvenliği sağlayıcı adımlar atması ya da bu yöndeki adımları desteklemesi gerekiyor” dedi.

GÜVEN SORUNU

Suriye’ye dön demekle dönülmüyor. Çünkü Şam rejiminin katliamından kaçan bu insanlar Esed rejimine güvenmiyor. Suriye’ye döndüklerinde can ve mal güvenliklerinin garanti altında olduğuna inanmak istiyor.

Milli Savunma Bakanı Güler de ona işaret etti. “Önce anayasa çalışmalarının tamamlanması, daha sonra tüm kesimleri kapsayacak seçimlerin yapılarak bir hükümet kurulması ve hükümetin de vatandaşlarına çağrıda bulunması en uygun çözüm. Ama bu konuda bir türlü ilerleme sağlayamıyorlar” dedi.

DÖNÜŞ SÜRECİ NE ZAMAN

Bakan Güler’e bu kez, “Dönüş süreciyle ilgili bir öngörünüz var mı?” diye sordum. “Hemen, bugün-yarın demek çok zor. Biz elimizden gelen çabayı göstermeye devam edeceğiz” diye cevap verdi.

DÖRTLÜ MASA TIKANDI MI

TÜRKİYE, Rusya, İran ve Suriye’nin de içinde yer aldığı bir dörtlü mekanizma oluşturulmuştu. Ama bir süredir dörtlü toplantılar yapılmıyor. Milli Savunma Bakanı’na dörtlü masanın tıkanıp tıkanmadığını sordum.

Şam yönetimini eleştiren bir yanıt verdi. “Mutlaka masaya dönülür ama ne zaman? Biz her zaman diyaloga, oturup konuşmaya hazırız. Bunun yanında her ülkenin bir

sorunu var. Rusya'nın başı Ukrayna ve ambargolarla dertte. Suriye tarafının istekleri hemen kabul edilebilecek bir şey değil. "Türkiye terk etsin" istiyorlar, Türkiye niye terk etsin! Yine Suriye tarafı, huzur ve güvenliği tesis ettiğimiz bazı bölgelerle uğraşmaktan halkının petrolünü çıkartıp satanlara vakit bulamıyor" dedi.

ŞAM YÖNETİMİ BEDEL ÖDER

Peki Bakan Güler haksız mı? Şam yönetimi kendi toprakları üzerinde bir devlet kurmaya çalışan terör örgütü PKK-YPG ile kolkola ama Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunan Türkiye ile işbirliğine yanaşmıyor.

Kendi bilir. Gün gelir bunun bedelini çok ağır bir şekilde öder.

Esfender KORKMAZ

Bu kriz dip yapacak

2003 ve sonraki yıllarda IMF programı sonuç verdi. Ancak bu sonuçta yabancı yatırım sermayesi girişi etkili oldu. Çünkü Türkiye'nin yumuşak karnı olan döviz sorunu sıcak para girişi nedeniyle çözülmüştü. Ama aynı nedenle TL değer kazandı ve ithalata bağımlı bir üretim yapısı oluştu. Bu yapının doğal sonucu olarak cari açık arttı.

Yatırım ve teknoloji ithalatı nedeniyle cari açık veriliyorsa, bu açığın dış borçla finansmanı geçici olur. Çünkü ihracatta yüksek teknoloji payı artar ve cari açık biter.

Ama Türkiye ithal girdi ve ithal tüketim malı nedeni ile cari açık verdiği için bu açık son yıllarda sürdürülemez oldu. Başkanlık sistemi de güven sorunu yarattı ve yabancı yatırım sermayesi de kesilince, krize dönüştü.

Siyasi iktidarın ekonomi alanında bugüne kadar bir politika çizgisi olmadı. Zira anlaşılan odur ki; hükûmetlerin üstlendiği siyasi misyon anlayışının temeli 1400 yıl öncesine dayanıyor. Bu anlamda faizin nas olduğu bir anlayışta orta ve uzun dönemli bir politika üretemezsiniz. Demokratik kurumları istişare kurulu olarak gören anlayışta da politika üretemezsiniz

Bunun içindir ki; meclisin bütçeyi kontrolüne sınır getirildi. Cumhurbaşkanlığı Finans Politika Kurulu bugüne kadar dış finansman bulmada hiç etkili olmadı, bunun için Hazine Bakanı ve Merkez Bankası Başkanı bulundu. Ekonomi Politika Kurulu'nun bir istikrar programı önerisi olmadı.

Yeni ekonomi yönetimi de bir istikrar programı yapmadı. Günöbirlik kararlar alıyor. Oysaki yarını görmeden, yerli ve yabancı sermaye yatırım yapmaz. Bu nedenledir ki, güven sorunu oluştu ve yerli sermaye de artık yurt dışında yatırım yapıyor.

Yine şok faiz düşüşü, kur şoku yarattı. Bugün MB gösterge faizini yüzde 30'a çıkardı ve fakat hâlâ enflasyonun çok altında, reel faiz yok. Türkiye şartlarında reel faiz olmazsa, TL'den kaçış ve dolarizasyon durmaz, krizden çıkış da olmaz.

Dünyada iktisadi konjonktür değişti. Neo-liberal politikalar, küreselleşme süreci tersten esmeye başladı. Üstüne gelen Pandemi de arz-talep dengesini bozdu. Gelişmiş ülkeler reel faize geçip, enflasyonu çözmeye çalışıyor. Birçok gelişmekte olan ülke yoksullaştı. Türkiye istikrarda yanlış ekonomi yönetimi nedeniyle dünyadan ayrıştı. Krize girdi.

Bugünkü gidişat krizin dip yapacağını gösteriyor. En büyük risk de dış borçlarda temerrüt riskidir.

Son yüz yılda birçok ülke defalarda dış borçlarda temerrüde düştü. Türkiye yalnızca 1958 yılında dış borç anapara ve faizini ödeyemez duruma düştü ve dış borçlarda moratoryum (borç erteleme) ilan etmek zorunda kaldı.

1984 Latin ülkeleri dış borç krizinde, Türkiye'nin dış borç sorunu yoktu.

Dış borç stokunun GSYH oranı yüksek değil, ama cari açık ve CDS oranları yüksek ve sürdürülemez seviyededir. (Aşağıdaki tablo.)

2022 DIŞ BORÇ VE CARİ AÇIK ORANLARI			
	DIŞ BORÇ/GSYH	CARİ AÇIK/GSYH	CDS ORANI
ARJANTİN	44	-0,70	2183
BREZİLYA	37	-2,92	215
MEKSİKA	41	-0,90	113
ENDENOZYA	30	1,00	92
TÜRKİYE	53	-5,39	385
TUNUS	276	-8,60	880
G.AFRIKA	40	-0,50	208
YUNANİSTAN	251	-9,70	88

Kriz dip yaparsa ne olur?

GSYH daralır, işsizlik artar, yoksulluk artar, stagflasyon yaşarız.

Krizin dip yapması nasıl önlenabilir?

IMF ile anlaşarak bir istikrar programı yapmalıyız.

Demokrasiye ve yargı bağımsızlığına dönmeliyiz. Yolsuzlukla, yeraltı ekonomisi ile mücadeleyi artırmalıyız. Bu yollarla güven sorunu aşılırsa doğrudan yabancı yatırım sermayesi girer.

İthal ikame politikaları ile üretimde ithal girdi payını düşürmeliyiz.

29.09.2023

Millî dış ticaret politikası uygulayarak, Çin ve Rusya'dan ithalata vergi ve kota getirmeliyiz.

Kambiyo sisteminde değişiklik yaparak, yarı sabit kur politikasına dönmeliyiz.

Merkez Bankası tam bağımsız olmalı, hem kuru hem de TL'yi gözetmelidir. (Kambiyo sistemi değişir, sıcak para kontrolü olursa, MB'nin kuru gözetmesi sağlanabilir. IMF'den alınacak borç ile döviz rezervleri artırılabilir.)

10 milyon yabancıyı geri göndermeliyiz.

Bugünkü hükûmet bunları yapacak gibi durmuyor. Kimse temenni etmez ve fakat bu durumda krizin dip yapması kaçınılmaz görünüyor.